

Monelta kantilta

Historiallinen Aikakauskirja 2021 saapuu luoksenne violetissa sävyissä ja moninaisin aihein. Jo toinen tautikevät on käsillä, ja päivänpolttavaan kysymykseen, pandemiaan ja tautien historiaan, luo tässä numerossa syväluotauksen Elina Maaniitty.

Käsillä olevassa numerossa on samalla monenlaisia muita ajankohtaisia teemoja, ja tulevan vuoden numeroissa tulevat näkymään niin vammaisuuden historian tutkimus kuin historian poliittisen käytön monet ulottuvuudet; vuoden 2022 puolelle uskallan luvata muun muassa kylmän sodan historiaa.

Mutta numero kerrallaan! Tässä numerossa ylitetään ja kohdataan monia maantieteellisiä rajoja samoin kuin ennakoasenteita ja -oletuksia. Alkajaisiksi Marko Tikan artikkeli käsittelee tanssimusiikin kansallistumista ja tuo esiin yllättäviäkin tietoja sotienvälisen ajan levytarjonnasta ja -valikoimista.

Monenlaiset karjalaisuuden, evakko- ja pakolaisaseman ja uudelleenrakentamisen teemat taas näkyvät muun muassa Seija Jalaginin artikkelissa. Jalagin analysoi itäkarjalaisten pakolaisuutta ja oman aikansa turvapaikanhakijoita Ruotsissa toisen maailmansodan jälkeen. Jalagin tarjoaa näin tapaustutkimuksen nykypäivänäkin ajankohtaisesta aiheesta.

Toisenlainen näkökulma ylijarjaiseen karjalaisuuteen tulee esiin Oona Ilmolahden, Maria Lähtenmäen, Sinikka Selinin ja Anssi Neuvosen artikkelissa. He tuovat identiteettikysymykset 2010-luvulle keskustellessaan karjalaisuuksista ja historian käytöstä digitaalisessa maailmassa – erityisesti Lappeenrannan, Imatran ja Joensuun digitaalisessa omakuvassa.

Vesa Vareksen artikkeli puolestaan vertailee Suomen presidentti K. J. Ståhlbergin ja Tšekkoslovakian Tomaš Masarykin liberaalia, demokraattista ajattelua. Artikkelissaan Vares ristiin valottaa kahden nuoren kansallisvaltion johtajia, heidän ratkaisujaan ja heidän julkisuuskuvansa sotienvälisinä vuosina, ja tuo tervetulleeseen näkökulman liberaaleihin toimijoihin sotienvälisen ajan Euroopassa.

Lisäksi kaksi referee-artikkelia ja kolme lyhyempää keskustelupuheenvuoroa kääntää esiin uusia näkökulmia historian tutkimukseen. Tuula Juvosen vertaisarvioitu artikkeli tuo esiin julkilausumattomat – tai julkilausututkin – ennakkoletukset, jotka Suomessa ohjaavat historian tutkijoiden oletuksia menneisyyden sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Juvonen tuo esiin tulkintojen jähmeydet ja tarkastelee vielä erillisessä puheenvuorossa, miten homoseksuaalisuutta on – tai ei ole – tarkasteltu *Historiallisen Aikakauskirjan* sivuilla.

Sukupuolten historian ja seksuaalivähemmistöjen historian opetus on puolestaan Heidi Kurvisen ja Riitta Matilaisen artikkelin ja Jean Lukkarisen näkökulmatekstin aiheena; referee-artikkeli tarkastelee kehityskulkuja, Lukkarinen puolestaan nykytilannetta ja mahdollisia tulevaisuuksia.

Viime vuoden nelosnumeron kolonialismi-teema jatkuu puolestaan Maija Mäkikallin, Iiris Kestilän, Juha Heinosen ja Jonna Häkkilän puheenvuorossa, jossa aiheena on saamelaisten arkistoaineistojen saavutettavuus. Teksti kääntää esiin monenlaisia näkökulmia, joita saamelaisten historian käsittelyssä on tärkeää ottaa huomioon. Kaikki ei aina ole niin helppoa kuin voisi ajatella, kun arkistoissa on aineistoja, joiden omistajuus ja

näkökulma voivat olla kiisteltäviä; mutta vähitellen asiat hahmottuvat uudesta näkökulmasta.

Saamelaisten asema nykypäivässä ja menneisyydessä on viime vuosina noussut yhä vahvemmin esiin, ja tällä hetkellä varmasti moni ymmärtää aiheen eri sävyjä paremmin kuin viikkoa kymmenen tai viitisenkin vuotta sitten. On tarkoitus, että nyt keväällä viimein aloitaisi toimintansa saamelaiskäräjien totuus- ja sovintokomissio, joten keskustelu jatkuu.

Eivätkä aiheet tyhjene, yhteiskunnallisesti tai historiallisesti – asioiden luonteeseen kuuluu, että uusia näkökulmia tuodaan esiin ja vanhoja nostetaan uudelleen tarkasteluun; tästä löytyy myös Keskustelua-osastolta ja kirja-arvioiden joukosta monia esimerkkejä. Tuntuu etuoikeutetulta päätoimittajana päästä seuraamaan kaikkia näitä keskusteluja; usein saan tarkistaa aiempia käsityksiäni artikkelien käsittelemistä aiheista, olinpa itse vanhastaan tuttu teeman kanssa tai en.

Artikkelien arvioinnin, kommentoinnin ja toimittamisen lisäksi *Historiallinen Aikakauskirja* käynnisti alkuvuodesta hankkeen, jossa vanhojen numeroiden sähköiset versiot siirretään uuteen digiarkistoon. Suomen Tiedekustantajien Liiton Kopiosto-rahoituksella toteutettavaa hanketta koordinoi FM Helena Laukkoski. Lehden sähköinen versio on ollut erilaisten väliaikaisratkaisujen ja rajallisten resurssien vuoksi vähän tuuliajolla,

mutta ensi vuoteen mennessä tilanne toivottavasti kirkastuu.

Elektra-palvelussa olleet artikkelit siirretään näillä näkymin Tieteellisten Seurojen Valtuuskunnan hoitamalle alustalle, ja toivoaksemme saamme ne myös entistä paremmin lukijoiden saataville. Samalla, kun artikkeleita skannataan ja siirretään, lähestymme *Historiallisen Aikakauskirjan* kirjoittajia julkaisusopimuksin, koska Kansalliskirjaston sopimusoikeudet eivät ulotu uuteen tilanteeseen.

Toivommekin, että kun sopimustiedustelu saapuu, kirjoittajat suhtautuisivat myötämielisesti asiaan, jotta saamme siirron toteutettua mahdollisimman hyvin. Pyrimme sopimuksessa käyttämään lisenssiä, joka turvaisi kirjoittajan oikeudet ja vapaudet mahdollisimman hyvin.

Lisensseistä ja muista oikeuksista olen päätoimittajana käyttänyt jonkin verran puheenvuoroja, ja aiheeseen palataan varmasti myös tämän vuoden aikana *HAikin* sivuilla. Tiedejulkaisemiseen kohdistuu monenlaisia kansallisia ja kansainvälisiä paineita, mutta tällä hetkellä *Historiallisen Aikakauskirjan* tilanne näyttää lupaavalta, mihin kaikkiin suuntiin lehti sitten uudistuu. Artikkelitarjokkaiden virtakin on tasainen ja suorastaan runsas, joten uskallan luvata jatkosakin avauksia ja keskusteluja hyvin monenlaisista teemoista.

Terveyttä ja jaksamista toivottaen

Anu Lahtinen
anu.z.lahtinen@helsinki.fi